

INSTITUTUL DE ISTORIE "GEORGE BARIȚIU" – CLUJ-NAPOCA

PROGRAMELE ȘI PROIECTELE DE CERCETARE PE ANUL 2022

Departamentul ISTORIE

PROGRAMUL DE CERCETARE I

(program de cercetare prioritar)

a) Denumirea: **IZVOARE DOCUMENTARE PRIVITOARE LA ISTORIA ROMÂNIEI, CU REFERIRE LA CEA A TRANSILVANIEI**

b) Coordonator program – Prof.univ.dr. Ioan Bolovan

c) Stadiul actual al cunoștințelor în domeniul respectiv: există în cazul proiectului de cercetare I/1 (Documenta Romaniae Historica. Series C. Transilvania (sec. XI-XV) doar ediții vechi de documente, unele din secolul al XIX-lea, începutul secolului al XX-lea, incomplete, cu erori de datare și de lectură, editate după norme depășite azi. Unele documente sunt cunoscute din diferite rezumate și mențiuni editate în limba maghiară, inaccesibile istoricului român. Multe din documentele inedite conțin informații necunoscute scrisului istoric. Uneori ele constituie primele atestări documentare ale unor așezări, alteori oferă informații prețioase pentru istoria instituțională, socială, economică, politică a Transilvaniei medievale. La cele de mai sus se mai adaugă existența unui număr destul de mare de documente inedite aflate în arhivele interne și externe, aproximativ 35-40%. Situații similare se găsesc și în cazul proiectului de cercetare I/3, dedicat editării Izvoarelor răscoalei lui Horea, unde o mare parte a documentelor sunt inedite. Editarea Documentelor Revoluției de la 1848 (Proiectul de cercetare I/4) ca și a celor referitoare la Problema națională (proiectul de cercetare I/5) pleacă de la necesitatea cunoașterii cât mai exacte a trecutului istoric și, pentru aceasta, se impune ca o necesitate editarea documentelor, cu atât mai mult cu cât o mare parte a acestora, inedită și ea, se află în păstrarea arhivelor din Ungaria, Viena etc.

d) Scopul programului: Se dorește ca pentru prima dată în istoria noastră să se obțină un corpus național de izvoare medievale, cu atât mai mult cu cât programul de față continuă altele mai vechi și a fost conceput în strânsă corelare cu programe similare pentru spațiul Moldovei și al Țării Românești. Dacă seriile A și B ale corpusului național de Documenta Romaniae Historica au ajuns deja cu editarea documentelor din secolul al XVII-lea, seria C. Transilvania a rămas în urmă. Numărul mare de documente păstrate aici, pentru secolul XIV nu a îngăduit editarea în paralel a documentelor în același ritm, astfel încât proiectul de cercetare I/1 își propune să contribuie la reducerea decalajului menționat mai sus, cu atât mai mult cu cât o dată cu editarea acestor documente, se vor putea lămurii unele chestiuni controversate din istoriografie și, în același timp se va putea scrie și mai temeinic o altă istorie a Transilvaniei voievodale.

Proiectul de cercetare I/4, dedicat Revoluției de la 1848, la fel ca și precedentul, face parte dintr-un proiect național amplu, conceput la fel, pe serii distincte, pentru Moldova, Țara Românească și Transilvania. Cel de față continuă seria volumelor anterioare, dorindu-se editarea documentelor de bază ale revoluției din Transilvania.

Dacă proiectele de cercetare I/1 și I/2 sunt parte a unor programe naționale de cercetare fundamentală, celelalte proiecte doresc să contribuie la cunoașterea spațiului transilvan în ipostaze de referință ale evoluției istorice. Astfel, proiectul de cercetare I/3, dedicat lui Horea, continuă programe anterioare, în scopul oferirii suportului documentar integral al răscoalei ce a cuprins întreaga Transilvanie și a avut un impact deosebit asupra

evoluției acesteia, fiind cea mai mare răscoală țărănească din Europa din perioada premergătoare Revoluției franceze.

e) Rezultate scontate: editarea în volume, pe cât se poate exhaustiv, a izvoarelor amintite mai sus, după normele tehnice actuale într-un mod unitar, cu punerea în circulație a unui foarte mare număr de documente inedite, depistate deja sau care urmează a fi depistate, din arhive interne și mai ales din arhivele externe; oferă o cunoaștere adecvată prin marea bogăție și diversitate a informației referitoare la istoria politică, social-economică, instituțională, militară, juridică și spirituală a societății medievale, pe seama celei mai importante categorii de izvoare ale epocii, greu accesibile chiar și medievistilor.

f) Modul de valorificare a rezultatelor: Editarea de cărți, studii, comunicări

g) Durata: 4-5 ani (termenele sunt diferențiate în funcție de stadiul actual atins în editarea izvoarelor, de materialul documentar disponibil și, desigur, în funcție de numărul personalului de cercetare implicat în această activitate).

h) Proiecte de cercetare propuse în acest program :

Proiectul de cercetare I/1 : ***Documenta Romaniae Historica. Series C. Transilvania***, vol. XVIII, ***(1391-1393)*** (2019-2022)

Proiectul de cercetare I/3A : ***Izvoarele Răscoalei lui Horea. Seria A. Diplomataria***, vol. XII, ***Documentele comisiei de anchetă Jankovich*** (2010-2022)

Proiectul de cercetare I/4 : ***Documente privind Revoluția de la 1848-1849 în Țările Române. Seria C. Transilvania***, vol. XIII ***(1-15 septembrie 1848)*** (2019-2022)

Proiectul de cercetare I/5 : ***Mișcarea națională a românilor din Transilvania (1849-1918). Documente***, vol. VIII ***(octombrie 1865-decembrie 1865)***. (2019-2022)

Coordonator program
Prof.univ.dr. Ioan Bolovan

PROIECTUL DE CERCETARE I/1

a) Denumire: ***Documenta Romaniae Historica. Series C. Transilvania***, vol. XVIII (1391-1393).

b) Colectivul de cercetare: C.S. I dr. Susana Andea (coordonator), C.S.II dr. Lidia Gross, C.S.II dr. Adinel-Ciprian Dincă; din 2019: A.C.S. dr. Mihai V. Olaru; din 2020: C.S.III dr. Victor Vizauer (1/2).

c) Termen de realizare: 2022 (program demarat în anul 2019). În anul 2022 se va realiza documentare, depistare de documente, transcriere, traducere, identificări de localități cca. 200 p.

d) Stadiul actual al cunoștințelor: material dispersat în diferite ediții vechi de documente ce nu mai corespund normelor științifice și circa 40% material inedit aflat în arhivele interne și externe

e) Scopul proiectului: editarea integrală a izvoarelor diplomatice privind Transilvania, anii 1391-1393.

f) Material și metode de lucru: documente originale sau transumpturi, editate și inedite, în mai mică măsură rezumate; depistare, datare, colaționarea textelor editate, transcrierea textelor inedite, traducere, regestarea, identificarea toponimiei, note critice, descrierea arhivală și bibliografică, colaționări, indicii de materii, onomastic și toponimic, lista documentelor false, lista documentelor greșit date.

g) Rezultate scontate: editarea în volume, pe cât se poate exhaustiv, a izvoarelor amintite mai sus, după normele tehnice actuale într-un mod unitar, cu punerea în circulație a unui foarte mare număr de documente inedite, depistate deja sau care urmează a fi depistate atât din arhive interne, dar cu deosebire din arhivele externe; să se ofere o cunoaștere adecvată prin marea bogăție și diversitate a informației referitoare la istoria politică, social-economică, instituțională, militară, juridică și spirituală a societății medievale, pe seama celei mai importante categorii de izvoare ale epocii, greu accesibile chiar și medievistilor; îmbogățirea bazei documentare și informaționale pentru perioada respectivă.

h) Valorificarea rezultatelor: prin publicare, susținerea de referate și comunicări științifice.

i) Colaborări în țară: nu

j) Colaborări în străinătate: nu

k) Bugetul solicitat pentru anul **2022**:

- două salarii pentru C.S. I
- un salariu pentru C.S. II
- un salariu pentru AC
- ½ n. – CSIII dr.
- tehnoredactarea a cca. 200 pag. (cca 100 doc.)

l) Alte subvenții de cercetare: nu

Coordonator proiect,
C.S.I dr. SUSANA ANDEA

PROIECTUL DE CERCETARE I/3 A

a) Denumirea: ***Izvoarele Răscoalei lui Horea. Seria A. Diplomataria***, vol. XII, ***Documentele comisiei de anchetă Jankovich***.

b) Colectivul de cercetare: C.S. I dr. Remus Câmpeanu (coordonator), C.S.III dr. Mircea Gheorghe Abrudan

c) Termen de finalizare: 31 decembrie 2022. Proiect demarat în 2019. În anul 2022 – cca 100 pag. – transcriere și traducere material documentar vizând rapoartele Comisiei Jankovich din comitatul Arad.

d) Stadiul actual al cunoștințelor în domeniul respectiv: materialul arhivistic este în cea mai mare parte inedit.

e) Scopul proiectului: publicarea materialului documentar referitor la premisele, desfășurarea, urmările și ecourile Răscoalei de la 1784

f) Material și metode de lucru: depistarea, selectarea, transcrierea, traducerea documentelor scrise în limba maghiară, regestarea conform normelor științifice a materialului fotocopiat din arhivele de la Budapesta.

g) Rezultate scontate: selectarea și sistematizarea materialului, în special a celui inedit, traducerea textelor din limba maghiară, redactarea computerizată a cca. 120 de pagini digitale, format A4, anual . Primii doi ani sunt dedicați selectării materialului arhivistic din fondul fotocopiat.

h) Valorificarea rezultatelor: publicarea volumului XII al colecției ***Izvoarele Răscoalei lui Horea. Seria A. Diplomataria*** la Editura Academiei Române.

i) Colaborări în țară: nu

j) Colaborări în străinătate: nu.

k) Bugetul solicitat pentru anul 2022:

- un salariu C.S.I
- un salariu C.S. III
- un salariu AC
- costul hârtiei pentru 400 de coli A4
- selectarea pentru prelucrare a cca. 400 pag.
- cheltuieli de deplasare la arhivele din țara - 14 zile x 2 cercetători

i) Alte subvenții de cercetare: nu

Coordonator proiect

C.S.I dr. REMUS CÂMPEANU

PROIECTUL DE CERCETARE I/4

a) Denumirea: ***Documente privind Revoluția de la 1848-1849 în Țările Române. Seria C. Transilvania***, vol. XIII (1-15 septembrie 1848)

b) Colectivul de cercetare: C.S.I dr. Ela Cosma, C.S. II dr. Varga Attila, C.S. II dr. Iosif Marin Balog, AC dr. Nicoleta Hegedűs ½ normă.

c) *perioada derulării*: 1 ianuarie 2019- 31 decembrie 2022. În anul 2022 cca 300 pag/colectiv de cercetare (vezi alin.ultim)

d) *Stadiul actual al cunoștințelor în domeniul respectiv*: Proiectul face parte din programul prioritar al Academiei Române IZVOARE DOCUMENTARE PRIVITOARE LA ISTORIA ROMÂNIEI, CU REFERIRE LA CEA A TRANSILVANIEI.

Până acum s-au publicat 12 volume din colecția de documente care acoperă perioada martie-august 1848. Există în arhivele din țară și din străinătate un număr foarte mare de documente inedite care trebuie selectate și prelucrate în funcție de relevanță. Arhiva Institutului de istorie „G. Barițiu” deține o fototecă importantă cu documente relative la evenimentele de la 1848-1849 din Transilvania care trebuie completată prin noi investigații în arhivele din țară și străinătate.

e) *Scopul proiectului*: editarea izvoarelor documentare pentru perioada 1-15 septembrie a anului 1848 și completarea bazei documentare pentru luna septembrie a anului 1848.

f) *Material și metode de lucru*: depistarea de noi documente în arhivele interne și externe, fotocopierea, transcrierea documentelor, colaționare și traducere, îngrijirea textelor, efectuarea trimitărilor, a aparatului critic, a regestelor și a indicilor, conform metodologiei elaborate pentru volumele anterioare.

g) *Rezultate scontate*: cunoașterea adecvată a problemelor sociale și naționale din vara și toamna anului 1848 din Transilvania. Completarea bazei documentare care să asigure reconstituirea în detaliu a evenimentelor revoluționare dreutate în toamna anului 1848, a modului cum au evoluat raporturile politice și de putere în Transilvania pe de o parte, precum și relațiile dintre Pesta și Viena. Identificarea corectă a acelor factori și cauze care au dus în toamna anului 1848 la un nou curs al evenimentelor care au evoluat spre tensiuni deschise și ulterior, spre războiul civil. Cunoașterea adecvată a rolului tuturor actorilor implicați în revoluție: politici, militari, eclesiastici, precum și a consecințelor în plan economico-social și în cel al mentalităților și al relațiilor identitate-alteritate.

h) *Valorificarea rezultatelor*: prin publicarea volumului XIII în cadrul colecției consacrate; prin prezentări de comunicări științifice la diferite conferințe științifice de profil din țară și străinătate.

i) *Colaborări în țară*: cu Serviciile Județene ale Arhivelor Naționale, arhive eclesiastice, muzee și colecții de specialitate care dețin documente aferente temei.

j) *Colaborări în străinătate*: nu

k) *Bugetul solicitat pentru anul 2022*: - un salariu pentru C.S.I - două salarii pentru C.S.II, un salariu pentru AC. ; un salariu pentru CS (1/2 n.) - cheltuieli de deplasare la arhivele din țară: 7 zile x 3 cercetători; la Budapesta: 15 zile x 3 cercetători. - costul hârtiei pentru cca 1000 coli A4

l) *Alte subvenții de cercetare*: nu.

Membrilor proiectului le vor reveni ca sarcini specifice în anul 2022 :

-CS I dr. Ela Cosma : transcrierea și traducerea de documente germane și române, pentru volumul XIII, precum și regestarea documentelor prelucrate, traducerea în limba germană a tuturor regestelor volumului – cca 100 pag.; pregătire note explicative și trimiteri critice la documentele prelucrate.

-CS II dr. Attila Varga: 100 de pagini de documente maghiare - transcriere și traducere, respectiv regestarea doc.maghiare; pregătire note explicative și trimiteri critice la documentele prelucrate.

-CS II dr. Iosif Marin Balog: 50 de pagini transcriere de documente românești, germane, maghiare, respectiv regestarea acestora; pregătire note explicative și trimiteri critice la documentele prelucrate.

- AC dr. Nicoleta Hegedűs (½ normă): 40 de pagini de documente maghiare transcriere, colajonare și traducere; pregătire note explicative și trimiteri critice la documentele prelucrate.

Coordonator proiect
C.S. I dr. ELA COSMA

PROIECTUL DE CERCETARE I/ 5

- a) **Denumirea: Mișcarea națională a românilor din Transilvania (1849-1918). Documente, vol. VIII (octombrie 1865 – decembrie 1868)**
- b) **Colectivul de cercetare:** C.S. II dr. Loránd Mádly, C.S.II dr. Mirela Popa-Andrei, C.S. II dr. Daniela Deteșan, AC dr. Nicoleta Hegedűs (½ normă).
- c) **Termen de realizare:** 1 ianuarie 2019- 31 decembrie 2022. În anul 2022 se va realiza transcriere, traducere și regestare de documente - cca. 200 p. (55 pag./cercetator, 35 pag. - A.C.); elaborarea Studiului introductiv aferent volumului VIII.
- d) **Stadiul actual al cunoștințelor în domeniul respectiv:** Proiectul face parte din programul prioritar al Academiei Române IZVOARE DOCUMENTARE PRIVITOARE LA ISTORIA ROMÂNIEI, CU REFERIRE LA CEA A TRANSILVANIEI. Până în prezent s-au tipărit 8 volume (ultimul este VII/2) din *Mișcarea națională a românilor din Transilvania. Documente* la Editura Academiei Române, Bucureșt. Pe baza acestor tomuri și a altor surse bibliografice și arhivistice s-a tipărit la aceeași editură volumul *Realități sociale și implicare politică a românilor din Transilvania, 1849–1867, Studii*, Cuvânt înainte Dumitru Suciu, Coordonator Dumitru Suciu, Autori: Simion Retegan, Dumitru Suciu, Daniela Deteșan, Mádly Loránd, Mirela Andrei, X + 453 pagini, publicat în 2012 la Editura Academiei Române, București.
- e) **Scopul proiectului:** reconstituirea fidelă pe bază de documente interne și externe a mișcării naționale românești în intervalul de timp cuprins între anii 1865-1968. Această perioadă este mai puțin cercetată și cunoscută în istoriografia românească. De aceea este nevoie de publicarea documentelor inedite referitoare la evenimentele din această perioadă cu impact covârșitor asupra românilor transilvăneni, precum Dieta de la Cluj (1865), convocarea Dietei de la Pesta, încheierea pactului dualist (1866-1867), legea naționalităților (1868) etc.
- h) **Valorificarea rezultatelor:** prin publicarea volumului VIII în cadrul colecției consacrate; prin prezentări de comunicări științifice la diferite conferințe științifice de profil din țară și străinătate.
- i) **Colaborări în țară:** cu Serviciile Județene ale Arhivelor Naționale, arhive eclesiastice, muzee și colecții de specialitate care dețin documente aferente temei.
- j) **Colaborări în străinătate:** nu sunt. Dar se dorește încheierea unui acord de colaborare cu Academia de Științe din Ungaria și cu Arhivele Naționale ale Statului maghiar de la Budapesta unde se află numeroase documente relevante pentru studierea mișcării de emancipare a românilor transilvăneni.
- k) **Bugetul solicitat pentru anul 2022:** - trei salarii pentru C.S.II , un salariu pt A.C. (1/2 normă) cheltuieli de deplasare la arhivele din țară, Ungaria (Budapesta): 15 zile x 3 cercetători, Austria (Viena): 10 zile x 2 cercetători.
- l) **Alte subvenții de cercetare:** nu

Coordonator proiect
C.S. I dr. REMUS CÂMPEANU

PROGRAMUL DE CERCETARE II

a) Denumirea: **TRANSILVANIA MEDIEVALĂ ÎNTRE VOIEVODAT ȘI PRINCIPAT (SECOLELE XIII-XVII)**

b) Coordonator: C.S.I dr. Susana Andea

c) Stadiul actual al cunoștințelor în domeniul respectiv: Există anumite abordări și interpretări atât în istoriografia română cât și în cea maghiară, germană. Marea lor majoritate sunt însă depășite sau incomplete, nu țin cont de noile izvoare și informații documentare inedite puse în circulație în ultimele decenii. Istoriografia română cu referire la Transilvania medievală este săracă, puțin abordată de cercetători, evitată în special datorită dificultăților ridicate de cunoașterea surselor primare scrise în limbile: latină, maghiară, germană.

d) Scopul programului: Cunoașterea mai aprofundată și realistă a voievodatului Transilvaniei și, mai târziu, a principatului transilvănean. În această etapă accentul prioritar se va pune asupra funcționării instituțiilor voievodatului, apoi ale principatului, a vieții sociale, economice, religioase, culturale, urmând ca ulterior accentul să fie pus pe evoluția principatului ca stat de sine-stătător, aflat în schimburi active cu țările române vecine, Moldova și Țara Românească, realizarea unui instrument de lucru util accesului la informația documentului medieval și premodern..

e) Rezultate scontate: Prin valorificarea ultimelor documente puse în circuitul științific ca și prin abordările autorilor se speră la eliminarea petelor albe din cunoașterea trecutului transilvănean și, în același timp, se dorește completarea și întregirea corectă a unor evenimente și procese desfășurate în trecut.

f) Modul de valorificare a rezultatelor. Editarea de cărți, studii, articole la edituri din țară și, eventual, din străinătate, comunicări.

g) Durata: (2012-2017-2021-2023) diferențiat în funcție de proiecte și personalul angrenat în realizarea lor;

h) Proiecte de cercetare propuse în acest program:

Proiectul de cercetare II/4. – ***Glosar de termeni și expresii din***

documentele latine privind istoria medie a României

(suspendat temporar)

Proiectul de cercetare II/10 – ***Societate urbană și viață religioasă în Transilvania***

Voievodală. Partea a II-a (2021-2022)

Proiectul de cercetare II/11 – Susana Andea – ***Diplomatică medievală și premodernă***

referitoare la Transilvania (2022-2023)

Proiectul de cercetare II/12 – Mihai Olaru – ***Instrumente ale puterii statale în***

spațiul românesc (2020-2023) – suspendat până în martie 2023

Proiectul de cercetare II/13 – Adinel Dincă – ***Românii din sudul Transilvaniei în Evul***

Mediu (2020-2023)

Proiectul de cercetare II/14 – Victor Vizauer - ***Între voievodat și principat: aspecte***

economico-sociale pe parcursul veacului al XVI-lea
(2022-2023)

Coordonator program
C.S.I dr. SUSANA ANDEA

PROIECTUL DE CERCETARE II/10

- a) Denumire: *Societate urbană și viață religioasă în Transilvania voievodală. Partea a II-a* (2021-2022)
- b) Colectivul de cercetare: C.S. II dr. Lidia Gross
- c) Termen de realizare: 2021-2022 (p.I 2019-2020, p.II 2021-2022) program demarat în anul 2019). În anul **2022** se vor redacta două materiale în vederea publicării.
- d) Stadiul actual al cunoștințelor: În istoriografia românească tema este abordată în studii realizate, îndeosebi, în ultimele două-trei decenii, majoritatea contribuțiilor în această direcție datorându-se istoriografiei germane (din România).
- e) Scopul proiectului: Valorificarea documentelor editate și mai ales inedite, cu privire la temă și redactarea unor studii care să evidențieze rolul comunităților urbane în promovarea și susținerea pietății și a diferitelor forme sau motive devoționale; evidențierea relației dintre individ-comunitate și instituția religioasă (biserica sau convent)
- f) Material și metode de lucru: cercetare în arhive și biblioteci
- g) Rezultate scontate:
- depistare de informații noi, pe baza documentelor inedite (site: arhivamedievala.ro a Arhivei Naționale Române și site [Areanum](http://areanum.ro) al Arhivelor Naționale Maghiare);
- h) Valorificarea rezultatelor: elaborarea de studii care să valorifice informația documentară cu bibliografia tematică actuală.
- i) Colaborări în țară: în acest stadiu nu
- j) Colaborări în străinătate: nu
- k) Bugetul solicitat pentru anul **2022**:
- un salariu pentru C.S. II
- l) Alte subvenții de cercetare: -
- Obligații științifice asumate în cadrul proiectului de cercetare II/10/**2022**

Coordonator proiect,
C.S.II dr. LIDIA GROSS

PROIECTUL DE CERCETARE II/11

- a) Denumire: ***Diplomatica medievală și premodernă referitoare la Transilvania***
 - b) Colectivul de cercetare: C.S. I dr. Susana Andea
 - c) Termen de realizare: 2022-2023 (program demarat în anul 2020). În anul 2022 se va realiza documentare bibliografică , pregătirea și susținerea unei comunicări științifice și a unui studiu.
 - d) Stadiul actual al cunoștințelor: Cercetările anterioare dedicate temei cantonate la nivelul anului 1950. Pe lângă diferite tipuri de acte analizate (scrisori deschise sau închise, privilegii, , hotărniciri, mandate etc) și-au făcut apariția noi tipuri de acte atât în sfera vieții politice, administrative, juridice , diplomatice cât și în cea a vieții private care au rămas în afara unor investigații cu caracter diplomatic și istoric. Preocupările științifice cunoscute nu au acoperit decât foarte puțin paleta largă a problematicilor apărute în acest segment.
 - e) Scopul proiectului: Proiectul își propune să completeze vechile cercetări dedicate diplomatiei medievale și premoderne. Avem în vedere o analiză corelată cu progresul practicării scrierii și extinderea utilizării acesteia în cât mai multe domenii. În corespondența cu caracter diplomatic se poate sesiza o tipologizare și o uniformizare a actelor după cum treptat și în corespondența privată își fac loc reguli în elaborarea lor. Sunt doar câteva din aspectele asupra cărora dorim să insistăm și să efectuăm o aprofundare a cercetărilor cu scopul întregirii cunoștințelor de diplomatică .
 - f) Material și metode de lucru: cercetare în arhive și biblioteci, utilizarea documentelor editate în colecția DRH-C, Transilvania, alte colecții de documente (site:arhivamedievala.ro a Arhivei Naționale Române și site Arcanum al Arhivelor Naționale Maghiare);
 - g) Rezultate scontate: Reluarea și aprofundarea cercetărilor de diplomatică prin valorificarea documentelor edite și inedite scrise în limba latină și apoi în limbile vernaculare.
 - h) Valorificarea rezultatelor: elaborarea de studii și comunicări științifice care să valorifice informația documentară cu bibliografia tematică actuală.
 - i) Colaborări în țară: în acest stadiu nu
 - j) Colaborări în străinătate: nu
 - k) Bugetul solicitat pentru anul 2020:
 - un salariu pentru C.S. I
 - l) Alte subvenții de cercetare: -
- Obligații științifice asumate în cadrul proiectului de cercetare II/11/2022

Coordonator proiect,
C.S.I dr. Susana ANDEA

PROIECTUL DE CERCETARE II/12
-suspendat până în martie 2023 -

a) Denumire: ***Instrumentele ale puterii statale în spațiul românesc (sec. XIV-începutul sec. XVIII).***

b) Colectivul de cercetare: A.C.S. dr. Mihai Olaru

c) Termen de realizare: 2020-2023.

d) Stadiul actual al cunoștințelor: Există studii numeroase care analizează punctual diferite instituții legate de puterea statală. Acestea sunt în general lipsite de o dimensiune comparativă și nu problematiză natura statului.

e) Scopul proiectului: Valorificarea documentelor editate și inedite precum și a cercetărilor existente care privesc tema de cercetare. Valorificarea studiilor existente. Confruntarea materialului documentar românesc cu contribuții recente ale istoriografiei străine la problematica transformării statului la sfârșitul evului mediu și în perioada premodernă.

f) Material și metode de lucru: cercetare în arhive, parcurgerea literaturii de specialitate, românești și străine; comparația.

g) Rezultate scontate: elaborarea unei serii de studii care să urmărească transformarea puterii statale în Transilvania și Țara Românească (sec. XIV-înc. Sec. XVIII) și care să se concentreze pe problema instrumentelor puterii statale. Punerea în circulație a unor documente inedite privitoare la temă.

h) Valorificarea rezultatelor: elaborarea de studii care să valorifice informația documentară cu bibliografia tematică actuală.

i) Colaborări în țară: în acest stadiu nu

j) Colaborări în străinătate: nu

k) Bugetul solicitat pentru anul **2020**:

- un salariu pentru **A.C.S.**

l) Alte subvenții de cercetare: -

Obligații științifice asumate în cadrul proiectului de cercetare II/12/**2020**

Coordonator proiect,
A.C.S. dr. Mihai OLARU

PROIECTUL DE CERCETARE II/13

- a) Denumirea: ***Românii din sudul Transilvaniei în evul mediu***
- b) Colectiv de cercetare: C.S.II dr. Adinel Ciprian Dincă
- c) Termen de realizare: 2020-2023. În anul 2022 se demarează redactarea materialelor preconizate a fi incluse. va realiza un „corpus” al izvoarelor scrise.
- d) Stadiul actual al cunoștințelor: cercetări și publicații de mică anvergură, fără profil monografic sau contribuții recente.
- e) Scopul proiectului: 1. identificarea documentelor editate și mai ales inedite cu privire la subiect; 2. studierea factorilor (culturali, economici, religioși etc.) care au determinat conturarea și evoluția civilizației românești din Transilvania meridională în evul mediu.
- f) Materiale și metode de lucru: studierea cu mijloace analitice a materialului documentar original aflat în arhive și biblioteci din Cluj-Napoca, Alba-Iulia, Brașov, Sibiu și Târgu-Mureș încă din evul mediu; parcurgerea literaturii de specialitate.
- g) Rezultate scontate: elaborarea unei serii de studii dedicate temei, care să ofere cumulativ o imagine de ansamblu privitor la populația românească care a trăit între secolele XIV-XVI în regiunea Sibiului, respectiv în Țara Bârsei.
- h) Valorificarea rezultatelor: elaborarea de studii care să valorifice informația documentară cu bibliografia tematică actuală / diseminarea rezultatelor are în vedere deopotrivă conferințe și publicații științifice.
- i) Colaborări în țară: nu
- j) Colaborări în străinătate: nu
- k) Buget solicitat:
- un salariu pentru C.S.II
- l) Alte subvenții de cercetare:

Coordonator proiect
CSII dr. Adinel-Ciprian DINCĂ

PROIECTUL DE CERCETARE II/14

- a. Denumirea: **Între voievodat și principat: aspecte economico-sociale pe parcursul veacului al XVI-lea**
- b. Colectiv de cercetare: C.S.III dr. Victor V. Vizauer
- c. Termen de realizare: 2022-2023 (80 pagini). În 2022 se vor realiza circa 40 de pagini.
- d. Stadiul actual al cunoștințelor: cercetări destul de puține, fără contribuții consistente ale istoriografiei românești privind atât perioada abordată, cât și tema avută în vedere; publicații (cărți, articole) realizate în special de istoriografia maghiară mai veche.
- e. Scopul proiectului:
 1. *Identificarea și fișarea celor mai importante surse relative la subiectul propus (anul 2022).*
 2. *Cercetarea relațiilor social-economice de pe marile domenii ale Transilvaniei (anii 2022-2023).*
 3. *Studierea și evidențierea aspectelor particulare ale alimentației populației din Principatul Ardelean: ce se consuma, ce se producea local, ce era obținut prin comerț etc. (anii 2022-2023).*
- f. Materiale și metode de lucru:
 1. Identificarea colecțiilor de documente referitoare la / și la secolul al XVI-lea.
 2. Identificarea pe paginile de internet ale Arhivelor Naționale Maghiare și Arhivei Medievale a documentelor inedite ce oferă informații utile temei propuse.
 3. Identificarea și parcurgerea cronicilor și memoriilor ce conțin informații cu privire la Transilvania în veacul al XVI-lea.
 4. Extragerea și sortarea informațiilor din sursele menționate la punctele 1-3 necesare pentru realizarea celor propuse în cadrul proiectului.
 5. Parcurgerea și fișarea bibliografiei de specialitate maghiare și românești, în special, dar și al altor cărți și articole realizate de autori din străinătate.
- g. Rezultate scontate: elaborarea de studii și articole prin care să reiasă complexitatea și diversitatea aspectelor economice din Transilvania în secolul XVI, precum și al rolului jucat de relațiile sociale în acest context.
- h. Valorificarea rezultatelor: publicarea de materiale (studii, articole) în reviste sau volume de specialitate din România și / sau din străinătate.

- i. Colaborări în țară:
 - Arhivele Județene din Transilvania (Cluj, Baia-Mare, Sibiu etc.).
 - Biblioteca Batthyaneum, Alba Iulia.
 - Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca
- j. Colaborări în străinătate:
 - Arhivele Naționale Maghiare, Budapesta.
 - Universitatea Eötvös Loránd, Budapesta.
- k. Buget solicitat: un salariu pentru C.S.II.
- l. Alte subvenții de cercetare: nu.

Coordonator proiect,
C.S.III dr. Victor V. Vizauer

PROGRAMUL DE CERCETARE III

a) Denumirea: **ASPECTE ALE VIEȚII POLITICE, RELIGIOASE, ECONOMICE ȘI SOCIALE ÎN TRANSILVANIA MODERNĂ (XVIII-XX)**

b) Coordonator: C.S. I dr. Remus Câmpeanu

c) Stadiul actual al cunoștințelor în domeniul respectiv: Existența unor cercetări și abordări monografice fragmentare, mai vechi care nu au cunoscut și nu au valorificat documentele editate în colecțiile noastre de documente. Sunt o serie de aspecte ale societății din Transilvania care impun o nouă viziune interpretativă.

d) Scopul programului: Obținerea unor studii și lucrări de reală valoare științifică.

e) Rezultate scontate: Completarea și îmbogățirea cercetărilor științifice care să elucideze aspectele mai puțin cunoscute din istoria noastră și care să ofere cercetării istorice de la noi și din Europa concluzii și interpretări realiste ale fenomenelor istorice.

f) Modul de valorificare a rezultatelor: Elaborarea de studii, comunicări, lucrări, organizarea unui simpozion.

g) Durata: 2-5 ani (diferențiat în funcție de numărul de cercetători, amploarea temei cercetate)

h) Proiecte de cercetare propuse în acest program:

Proiect de cercetare III/11 – ***George Bariț și contemporanii săi, vol. XII*** (2019-2022)

Proiect de cercetare III/13 - Attila Varga - ***Francmasonerie, Medicină, Eugenie în Europa în sec. XIX-XX*** (2022-2025)

Proiect de cercetare III/15. ***Mărginimea Sibiului – istorie și patrimoniu cultural*** (2019-2025)

Coordonator program
C.S. I dr. REMUS CÂMPEANU

PROIECTUL DE CERCETARE NR. III/11

- a) Denumirea: **George Bariț și contemporanii săi, vol. XII**
- b) Colectivul de cercetare: CSII dr. Iosif Marin Balog, CS II dr. Loránd Mádly, CSII dr. Mirela Popa-Andrei, CSII dr. Daniela Deteșan.
- c) Termen de realizare: 31 decembrie 2022 (proiectul este demarat în anul 2019). În cursul anilor 2019-2021 se vor depista, fotocopia, analiza și selecta scrisorile personalităților din epocă, operațiune urmată de transcrierea lor în conformitate cu metodologia asumată; în anul 2022 se va finaliza transcrierea corespondențelor, prelucrarea conținutului, prin note și comentarii critice și se vor redacta studiile analitice realizându-se, astfel, încadrarea documentelor în problematica politică, națională, culturală și bisericească din secolul al XIX-lea;
- d) Stadiul actual al cunoștințelor în domeniul respectiv: Până în prezent s-au publicat zece tomuri George Bariț și contemporanii săi cel de-al XI-lea fiind pregătit pentru tipar; sunt apreciate în țară și străinătate, des citate în istoriografie (cărți, studii) și în numeroase teze de doctorat. Împreună constituie epistolarul transilvan și formează știința auxiliară (alături de alte scrieri) a epistologiei istorice.
- e) Scopul proiectului: Ilustrarea prin conținutul corespondențelor și autorilor acestora a ideilor și soluțiilor de epocă privind strategia și tactica mișcării naționale românești din Monarhia Habsburgică, în fluxul general al devenirii politice românești. Se vor dovedi cu date concrete, autentice, relațiile de colaborare pan românească dintre transilvăneni și frații de peste Carpați din România care a fost un „Piemont”, un centru de atracție pentru românii din Ardeal, Banat, Crișana, Maramureș, Bucovina, Basarabia. Paralel, se pun în circuit date și informații privind emanciparea Bisericii Române Unite și Ortodoxă de sub jurisdicțiile străine din Esztergom și Karlowitz, activitatea Astei, legăturile cu Academia Română – prima Românie Mare pe plan cultural. Faptele și realitățile istorice pe care le conține corespondența de secol XIX dintre cele mai importante personalități politice și culturale din cuprinsul Transilvaniei întregesc în mod armonios informația oferită de documentele vremii, încât alături de colecțiile de documente, ele vor constitui un instrument de lucru deosebit de important pentru istorici, indiferent de direcțiile de cercetare pe care le abordează sau de opțiunile lor metodologice. Ele sunt deopotrivă utile pentru istoricii preocupați de fenomenele politice, de aspectele sociale, dar și de istoria culturală, a mentalităților și a imaginarului social. În plus, sunt puține institutele și echipele de cercetători care se preocupă sistematic de editarea surselor istorice. Ele sunt indispensabile pentru orice istoriografie, iar acest tip de muncă trebuie continuat.
- f) Material și metode de lucru: depistarea documentelor și corespondențelor, transcriere, regestare, comentarea adecvată, critică, a conținutului și încadrarea lor în problemele epocii. Se va avea în vedere corespondența cu George Barițiu a următoarelor personalități: Ioan Bob, Zaharia Boiu, Ștefan D. Greceanu, Vasile Lucaciu, Dionisie Pop Marțian, Moise Sora Noac, Ioan cavalier de Pușcariu, George Sion, corespondenți maghiari și sași:
- g) Rezultate scontate: Aducerea de noi dovezi concrete, de argumente de ordin științific privind caracterul democratic al mișcării de emancipare și unitate națională, ilustrarea tuturor eforturilor privind învățământul confesional unit și ortodox, educarea și ridicarea poporului prin biserică, școală, cultură potrivit cerințelor vremii.
- h) Valorificarea rezultatelor: pregătirea pentru tipar a tomului XII în anul 2022 în vederea publicării.
- i) Colaborări în țară: Biblioteca Filialei Academiei Române Cluj-Napoca, B.A.R. București;

j) Colaborări în străinătate: nu

k) Bugetul solicitat pentru anul 2020: - patru salarii CS II - costul hârtiei pentru cca 500 de coli A4 - costul deplasărilor în țară la următoarele arhive și biblioteci (BAR București, Serviciul Județean Sibiu al Arhivelor Naționale, Serviciul Județean Brașov al Arhivelor Naționale)

Obligații științifice asumate pe anul 2022 în cadrul proiectului de cercetare III/11:

CSII dr. Iosif Marin Balog: prelucrarea corespondenței transcrise (Ioan Pușcariu, Zaharia Boiu). Studii introductive note critice.

CSII dr. Mirela Popa-Andrei: detașată pentru proiectul prioritar al Academiei Române : *Enciclopedia publicațiilor culturale și istorice*.

CSII dr. Daniela Deteșan: detașată pentru proiectul prioritar al Academiei Române : *Enciclopedia publicațiilor culturale și istorice*.

CSII dr. Loránd Mádly: depistare, identificare de documente noi corespondenți maghiari și sași cu George Barițiu pentru volumul XII ; corespondența cu George Sion: transcriere, colajonare, studiu introductiv, note critice.

Coordonator proiect :
CSII dr. IOSIF-MARIN BALOG

PROIECT DE CERCETARE III/13

- a. Denumirea: *Francmasonerie, Medicină, Eugenie în Europa în sec. XIX-XX.*
- b. Colectivul de cercetare: *CȘ II dr. Varga Attila, Dr. Jonas Nordin – Biblioteca Regală Suedeză, Fondul de Manuscrise, Marius Turda, Profesor la Oxford Brookes University din Marea Britanie, Directorul Institutului Cantemir al Universității Oxford.*
- c. Termen de realizare: 2022-2025
 Pentru anii 2022-2024 se intenționează depistarea, transcrierea și traducerea surselor originale de arhivă care se păstrează în Arhiva Marii Loji a Suediei, Biblioteca Regală Suedeză, Arhivele Naționale Maghiare din Budapesta, National Archive Kew din Londra, Biblioteca Națională Franceză, Fondul de Manuscrise.

 Pentru anii 2024-2025 se are în vedere elaborarea unei sinteze în tematica mai sus menționată.
- d. Stadiul actual al cunoștințelor existente: Subiectul este totalmente inedit, reprezentând o cercetare interdisciplinară de pionierat.
- e. Scopul proiectului: Cercetarea își propune să traseze o veritabilă punte de legătură între spațiul Transilvaniei, al Europei Centrale, de Vest și de Nord, subliniind modul în care elitele masonice din arealele menționate s-au interconectat în intervalul de timp mai sus menționat. De asemenea, prin intermediul acestui proiect, se va evidenția maniera în care discursul medical a influențat mediul politic și gândirea elitelor care activau în diverse loji masonice ale Europei.
- f. Material și metode de lucru: Investigarea problematicii pe baza documentelor inedite, coroborat cu studiul bibliografiei de specialitate care se poate depista în Biblioteca Regală din Stockholm, Biblioteca Academiei Regale Suedeze, Biblioteca Națională Maghiară din Budapesta, Arhivele Naționale din Budapesta, Biblioteca Arhivelor Naționale din Budapesta, Biblioteca Națională Franceză, Fondul de Manuscrise, National Archive Kew din Londra, National Library din Londra, Biblioteca Universității Oxford.
- g.-h. Rezultate scontate-Valorificarea rezultatelor: publicarea unui volum intitulat **MASONERIE ȘI MEDICINĂ ÎN EUROPA ÎN SEC. XIX-XX.**
- i. Colaborări în țară: Rudolf Cristian – Asist. Univ. Dr. Universitatea Eftimie Murgu din Reșița, Cornel Kameniczky – Agenția de Dezvoltare Regională - Cluj.
- j. Bugetul solicitat pentru anul 2022 – un salariu pt. CȘ II

Coordonator proiect
CS II dr. VARGA ATTILA

PROIECT DE CERCETARE nr. III/15

- a) Denumirea: ***Mărginimea Sibiului - istorie și patrimoniu cultural***
- b) Colectivul de cercetare: (C.S. III1/2 n.) dr. Vasile Rus, C.S. I dr. Ela Cosma, C.S. II dr. Daniela Deteșan, C.S. III dr. Victor Vizauer, din 2020; C.S. III dr. Mircea-Gheorghe Abrudan.
- c) *Termen de finalizare*: 31 decembrie **2025** (proiectul începe în anul 2019). În anul **2022**, ca și în anii 2019-2021, în cadrul proiectului de cercetare continuăm prelucrarea (transcrierea originalelor și traduceri din latină, germană, maghiară) și regestarea materialelor documentare inedite și editate din secolele XVIII-XIX depistate în arhivele bisericești românești de la Rășinari și Săliște din Mărginimea Sibiului.
- d) *Stadiul actual al cunoștințelor în domeniul respectiv*: Istoria și patrimoniul cultural al Mărginimii Sibiului sunt insuficient cunoscute și valorificate. Există în arhivele din țară, în special la Muzeul Casei Episcopale din Rășinari și la Arhiva Protopopială din Săliște, un număr foarte mare de importante documente inedite care merită identificate și editate critic.
- e) *Scopul proiectului*: 1) deprinderea limbii documentelor: cursul de limbă latină și paleografie latină aplicată de secol XVIII, susținut de Prof. Univ. dr. Vasile Rus (consultații telefonice, online, prin email); 2) identificarea, prelucrarea și editarea izvoarelor documentare referitoare la Mărginimea Sibiului; completarea bazei documentare și arhivarea electronică a documentelor identificate; 3) valorificarea cunoștințelor de paleografie latină dobândite prin prelucrarea de documente inedite din Mărginimea Sibiului
- f) *Material și metode de lucru*: 1) transcrierea documentelor, colaționare și traducere, îngrijirea textelor, efectuarea trimitărilor, a aparatului critic, a regestelor și a indicilor; 2) valorificarea documentelor prin editare critică și studii elaborate; 3) diseminarea rezultatelor cercetării prin comunicări științifice și publicații de specialitate.
- g) *Rezultate scontate*: mai buna cunoaștere a istoriei și patrimoniului spiritual al Mărginimii Sibiului.
- h) *Valorificarea rezultatelor*: 1) editare critică de documente; 2) elaborarea de studii interpretative și analitice, în baza documentelor editate; 3) susținerea de comunicări și referate științifice de popularizare a rezultatelor cercetării.
- i) Colaborări în țară: da
- j) Colaborări în străinătate: nu
- k) Bugetul solicitat pentru anul 2022:
- nu se solicită buget special pentru cercetătorii salarizați cu normă de bază la Institutul de Istorie "George Barițiu";
 - costul hârtiei pentru cca 1000 coli A4
- l) Alte subvenții de cercetare: nu
- Obligații științifice asumate în cadrul proiectului de cercetare I/4/2022
- Vasile Rus - continuarea editării (prin transcriere și traducere) a documentului-fluviu de la Rășinari (1784); susținerea unei conferințe/comunicări științifice referitoare la valorificarea acestuia;

- Ela Cosma – continuarea editării (prin transcriere și traducere) a documentului-fluviu de la Rășinari (1784); elaborarea unui studiu pe tema proiectului; promovarea proiectului ”Rășinari - istorie și patrimoniu spiritual” de colaborare științifică între Institutul de Istorie ”George Barițiu” al Academiei Române și Parohia Ortodoxă împreună cu Primăria Comunei Rășinari (2015-2025)
- Daniela Deteșan - editarea de documente din Arhiva Protopopiatului Săliște; susținerea unei conferințe/comunicări științifice;
- Mircea-Gheorghe Abrudan – susținerea unei conferințe/comunicări științifice; elaborarea unui studiu pe baza materialului documentar depistat în arhiva din Săliștea Sibiului;
- Victor Vizauer – susținerea unei conferințe/comunicări științifice referitoare la valorificarea documentelor Arhivei din Săliște; elaborarea unui studiu dedicat zonei din vecinătatea Mărginimii Sibiului (Făgăraș);

Coordonator proiect
C.S. I dr. ELA COSMA

PROGRAMUL DE CERCETARE V

a) Denumirea: **TRANSILVANIA ÎNTRE PERSPECTIVE REGIONALE, NAȚIONALE ȘI TRANSNAȚIONALE: O ISTORIE POLITICĂ, SOCIO-ECONOMICĂ ȘI CULTURALĂ (1918-2030)**

b) Coordonator: CSI dr. Vasile Pușcaș

c) Stadiul actual al cunoștințelor în domeniul respectiv: Istoria Transilvaniei în înțelesul ei geografic modern, cuprinzând teritoriul fostului principat medieval eponim, al Banatului, Crișanei și Maramureșului reprezintă o arie ofertantă pentru analize pe trei niveluri: regional, național și transnațional.

Din punctul de vedere al **istoriei regionale**, procesul de integrare politică, administrativă, economică și culturală în România Mare oferă cercetătorilor ocazia de a investiga maniera în care un stat modern administrează relația între politicile definite de la centru și reacția sau impactul lor în teritoriu. Astfel, procesul de construire al noilor instituții, transformările socio-economice prin care trece Transilvania în perioada interbelică (marcate în anii 1920 de efectele reformei agrare), istoria culturală bogată și diversă (reflectând contribuțiile nu doar ale populației majoritare românești, ci și a minorităților), activitatea elitelor politice pe fondul emancipării produse de introducerea votului universal și de adaptarea la viața politică a României Mari sau intensa mobilizare pentru construirea unor instituții culturale românești, toate reprezintă posibile direcții de cercetare, unele aprofundând sau reinterpretând șantiere deschise încă din interbelic, altele presupunând deschiderea unor noi. În ceea ce privește istoria politică a Transilvaniei în această perioadă, deși cercetările întreprinse până în prezent au surprins în linii mari activitatea de organizare politică a PNR (PNȚ din 1926), PNL sau PSD la nivelul elitelor din Transilvania, modernizarea vieții politice la nivel comunitar determinat de introducerea votului universal masculin încă nu este suficient cercetată. Spre exemplu, știm încă relativ puțin cu privire la procesul de socializare politică adus de aceste transformări în mediu rural. De asemenea este foarte puțin cunoscut și cercetat impactul mișcărilor de extremă dreapta în Transilvania, nu numai la nivelul populației majoritare, ci și în cadrul minorităților.

Privind specificul regional al Transilvaniei, cercetarea istorică încă nu a epuizat teme precum istoria identităților naționale și confesionale a provinciei. Deși istoricii de limbă maghiară din Transilvania au efectuat pași importanți în studierea istoriei minorității maghiare, încă rămân arii vaste insuficient cercetate privind istoria politică și culturală a germanilor, evreilor, romilor, armenilor sau grecilor din Transilvania. Spre exemplu, istoria influenței mișcării național-socialiste asupra destinului germanilor din România sau constituirea și evoluția Grupului Etnic German nu a putut fi cercetată la un nivel corespunzător deoarece numeroase arhive românești privind aceste teme au fost până recent inaccesibile. Dat fiind faptul că mișcarea nazistă locală s-a dezvoltat în strânsă legătură cu evoluția celui de-al Treilea Reich o asemenea temă nu se poate aborda doar din perspectiva unei istorii regionale, ci este necesară o privire transnațională asupra fenomenului. O abordare asemănătoare se impune inclusiv în cazul istoriei antisemitismului și a ascensiunii Mișcării Legionare, având în vedere tendința din ce în ce mai pronunțată din ultimele două decenii către o istorie transnațională a fascismului european. Se va acorda atenție și modului în care diplomațiile din Europa (cea italiană spre exemplu) reflectă evoluțiile raportului majoritate-minorități în Transilvania de-a lungul acestui centenar aflat în studiu și reflecție. De asemenea, o temă relativ puțin studiată de către istorici, o reprezintă Holocaustul în Transilvania de nord. În acest sens s-ar impune îndeosebi o comparație a politicii antisemite promovate de Ungaria și România în perioada 1940-1944, precum și studierea poziției Bisericii (Romano-Catolică,

Greco-Catolică, Ortodoxă, Reformată, Lutherană) în raport cu persecuția evreilor. La fel de puțin studiate sunt dictaturile din perioada 1938-1944, precum și starea de asediu ca instrument în procesul de instalare al dictaturilor, subiecte ce merită o atenție sporită din partea istoricilor.

Privind istoria confesională, dincolo de studiile și cercetările dedicate Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania care se impun cu necesitate, este de remarcat faptul că majoritatea cercetărilor privitoare la Biserica Greco-Catolică s-au concentrat până acum asupra secolelor XVIII și XIX, prin urmare pentru istoricii specializați în istorie ecleziastică acoperirea unor teme legate de istoria greco-catolicilor în perioada interbelică este și rămâne în continuare o prioritate. De asemenea, se poate afirma că numeroase personalități ale Bisericii Greco-Catolice, unele dintre acestea cu un rol important în viața ecleziastică și cu un sfârșit tragic în închisorile comuniste, nu au încă o biografie redactată de istorici profesioniști, astfel că un șantier concentrat pe studii biografice ar putea aduce noi contribuții cheie la această temă de cercetare. O altă direcție de cercetare confesională are în vedere evoluția cultelor minoritare și a celor neoprotestante. Unele dintre acestea beneficiază de monografii cuprinzătoare, din nefericire puțin vehiculate în cadrul circuitului științific. Nu va fi ignorată nici studiul istoriei Bisericii Romano-Catolice atât în perioada interbelică, cât și în cea postbelică (și condiționările/constrângerile la care a fost supusă aceasta). În condițiile în care în următorii ani vor fi aniversați o sută de ani de la încheierea Concordatului dintre Regatul României și Sfântul Scaun, inițierea unei investigații de natură politico-ecclesiologică menită să lămurească impactul acestui concordat asupra evoluțiilor politico-confesionale din Transilvania devine o necesitate.

În ceea ce privește istoria socială, se cuvine a fi subliniat faptul că dincolo de dorința centrului de a implementa politici omogene, au existat factori legați de specificul social și economic al unei regiuni, care au făcut ca industrializarea să se petreacă în ritmuri diferite la Hunedoara sau Reșița, comparativ cu alte centre precum Bacău sau Craiova. Din acest punct de vedere, o cauzistică pornind de la specificul unui teritoriu ne poate ajuta să înțelegem mai bine anumite politici naționale și rezultatele lor. De exemplu, studiul schimbărilor produse în regimul muncii industriale în ultima sută de ani poate contura un amplu spațiu analitic unde pot fi evidențiate deopotrivă: reglementările politice (prin legislație în domeniul drepturilor sociale și implicarea factorului decizional), eficiență birocratică, conturare a unui domeniu de expertiză (cercetări științifice, implicare în activitățile Ligii Națiunilor, ONU, ILO, CAER, UNESCO etc), evoluții la firul ierbii (activism, asociaționism, mișcări sindicale, greve, conformism, economie morală etc.).

În ceea ce privește istoria culturală a regiunii, chiar dacă atât în perioada regimului comunist, cât și în ultimele trei decenii, au apărut numeroase studii privind istoria edificării unor instituții cheie precum Universitatea „Daciei Superioare” (redenumită ulterior „Regele Ferdinand I”), acest șantier încă necesită aprofundări sau reevaluări pornind de la noi perspective metodologice. O întrebare la care puține contribuții istoriografice s-au angajat să ofere răspunsuri este aceea a continuităților și discontinuităților instituționale, de traiectorii biografice sau de genealogii intelectuale. În acest sens, cercetări privind rețelele academice, precum cele construite în jurul Institutului de Istorie din Cluj, ar putea reprezenta prilejul unor studii de caz care să releve răspunsuri pentru teme mai ample, precum istoria instituțiilor de cercetare în Transilvania de-a lungul secolului XX. Desigur, istoria mediului academic clujean nu poate fi restrânsă la o istorie regională. Unii dintre istoricii clujești, spre exemplu, au făcut carieră academică și politică la nivel național. De asemenea, legăturile mediului universitar clujean cu universități străine sau cu instituții culturale românești din străinătate precum Școala Română de la Roma sau Institutul Român din Berlin sugerează faptul că istoria culturală a regiunii nu trebuie să neglijeze

perspectivele transnaționale. În sialul acestei cercetări se va continua documentarea istoriei Institutului nostru pentru adâncirea biografiilor celor ce l-au condus în epoca interbelică și imediat postbelică: Ioan Lupaș, Alexandru Lapedatu, Ioan Moga, Constantin Daicoviciu. Totodată evoluția unor instituții de cultură din Transilvania, cu impact pe plan local și național, precum Opera, Teatrul, Industria de film, respectiv activitatea societăților culturale de elită, cu impact social și rol important în formarea ideii de leadership (Rotary, Lions, Francmasoneria), ar putea constitui de asemenea teme de cercetare mai mult decât necesare.

Abordarea din perspectiva istoriei regionale ar putea fi contestată pentru perioada comunistă, având în vedere politicile de uniformizare economică și socială întreprinse după 1948. Cu toate acestea, dincolo de dorința centrului de a implementa politici omogene, au existat factori legați de specificul social și economic al unei regiuni, care au făcut ca industrializarea să se petreacă în ritmuri diferite la Hunedoara sau Reșița, comparativ cu alte centre precum Bacău sau Craiova. Din acest punct de vedere, o cazuistică pornind de la specificul unui teritoriu ne poate ajuta să înțelegem mai bine anumite politici naționale și rezultatele lor.

Astfel, istoria Transilvaniei **din perspectiva istoriei statului național** nu poate fi practică decât în relație strânsă cu istoria regională și cea transnațională. Spre exemplu, analiza procesului de construire a instituțiilor politice ale României Mari și conturarea principalilor poli de putere politică nu poate fi realizată fără a lua în considerare activitatea unor forțe politice regionale, precum PNR sau partidele minorităților naționale din Transilvania, cu care elita politică din București a intrat într-o negociere. Formarea PNT prin unirea PNR cu Partidul Țărănesc în octombrie 1926 a reprezentat un exemplu pentru importanța elementelor regionale în crearea unor vectori politici naționali. O altă instituție care ar putea prezenta un studiu de caz privind raportul dintre regional și național este masoneria. În mod deosebit rolul masoneriei ca formă de socializare politică a elitelor în realizarea Marii Uniri precum și transformările suferite de lojele masonice din Transilvania după 1918. Un alt posibil exemplu l-ar putea constitui grupurile formate din etnici maghiari din cadrul PMR și ulterior PCR, care au acționat ca adevărate filiere de promovare în partid de la nivel local sau regional către structurile de la nivel național.

De asemenea, istoria politică sau socio-economică a României perioadei socialiste nu poate fi înțeleasă decât dintr-o **perspectivă transnațională**. După 1948, noile instituții politice, modelele de dezvoltare economică și socială sau modelele culturale promovate s-au dezvoltat sub impactul unui amplu transfer dinspre Uniunea Sovietică către țările Blocului Estic. Sigur, Cortina de Fier nu trebuie absolutizată, mai ales începând cu anii 1960, au loc și transferuri Vest-Est, fenomen accelerat de Acordurile de la Helsinki. Totodată perspectivele transnaționale, deși foarte importante pentru perioada Războiului Rece, sunt la fel de utile pentru o serie de teme legate de istoria Transilvaniei din perioada interbelică sau a celui de-al Doilea Război Mondial. Am amintit deja istoria mișcării naziste din rândul germanilor din România. Însă la fel de importantă este perspectiva transnațională pentru istoria antisemitismului. Iar evenimente precum Conferința de Pace de la Paris din 1919-1920 sau momentele de turnută din perioada celui de-al Doilea Război Mondial, îndeosebi pactul Molotov-Ribbentrop și influența sa asupra evoluției Europei central-estice, al doilea arbitraj germano-italian de la Viena din 30 august 1940 sau actul de la 23 august 1944, care au avut un impact major nu numai asupra României, ci și asupra istoriei Transilvaniei, nu pot fi înțelese decât printr-o abordare transnațională.

Revenind la procesul de globalizare, anul 1989 a însemnat un impuls puternic în direcția integrării accelerate a Europei de Est în fluxul global de capital și bunuri, fie ele materiale sau culturale. În acest sens, evoluțiile regionale trebuie privite din ce în ce mai mult din perspectiva impactului avut de procese globale precum extinderea către Estul Europei a NATO și a Uniunii

Europene. Extinderea UE și a NATO reprezintă interfața instituțională a integrării regiunilor din Europa de Est, Transilvania nefiind o excepție, în lanțul de circulație a capitalului și de producție a bunurilor de către multinaționale. Impactul integrării europene asupra economiei și societății transilvănene ar putea reprezenta o temă foarte utilă pentru înțelegerea istoriei regionale în perioada post-1989.

De asemenea, credem că temele de cercetare ce reflectă relația dintre istorie și alte domenii, precum eugenia, rasismul, biopolitica, transferul cultural și tehnologic, sunt nu numai utile ci și mai mult decât necesare luând, în considerare faptul că în ultimele decenii interdisciplinaritatea a devenit un element fundamental al cercetării istorice.

d) Scopul programului: redactarea unei sinteze a istoriei Transilvaniei (1918-2022), respectiv a unor lucrări și studii care să prezinte în țară și străinătate evoluție politică, economică, socială, culturală, instituțională, administrativă, etc a Transilvaniei după Marea Unire și până în prezent

e) Rezultate scontate: introducerea în circuitul istoriografic a unor noi informații, analize, interpretări, etc, ce au la bază cercetări ample întreprinse în arhive și biblioteci din România și străinătate, respectiv revizuirea/modificarea unor paradigme actuale referitoare la istoria Transilvaniei

f) Modul de valorificare a rezultatelor: publicarea unei sinteze a istoriei Transilvaniei (1918-1922), precum și a unor volume pe temele enunțate, precum și publicarea de studii, articole și documente în reviste de specialitate

g) Durata: 2020-2030 (diferențiat în funcție de proiectele de cercetare asumate de cercetători)

h) Proiecte de cercetare propuse în acest program:

Proiectele de cercetare ale programului IV :

2021-2022:

Proiectul VII/1 - **Istoria Transilvaniei. Vol. IV (de la 1919 până la 2022)**

Coordonatori serie: Ioan-Aurel Pop, Rudolf Gräf, Csucsuj István

lucrare realizată de membrii sectorului de istorie universală și relații internaționale (CS I Dr. Lucian Nastasă-Kovacs, CS I Dr. Ottmar Trașcă, CS I Dr. Veronica Turcuș, CS II Dr. Attila Varga, CS III Dr. Mircea Remus Birtz, CS III Dr. Corneliu Pintilescu, CS III Dr. Mara Mărginean)

Începând cu anul 2023 se vor derula alte proiecte în cadrul acestui program.

Coordonator program
Prof.univ.dr. Ioan Bolovan

PROIECTUL DE CERCETARE V/1

a) **Denumirea: Istoria Transilvaniei. Vol. IV (de la 1919 până la 2022)**

b) **Colectivul de cercetare:** CS I Dr. Lucian Nastasă-Kovacs, CS I Dr. Ottmar Trașcă, CS I Dr. Veronica Turcuș, CS II Dr. Attila Varga, CS III Dr. Mircea Remus Birtz, CS III Dr. Corneliu Pintilescu, CS III Dr. Mara Mărginean conform temelor de lucru/subproiectelor asumate de fiecare în parte în cadrul proiectului VII/1, respectiv:

CSI dr. Ottmar Trașcă:

- *Al doilea arbitraj de la Viena (30 august 1940) și consecințele sale p*
- *Cele două Transilvanii în timpul celui de Al Doilea Război*
- *Holocaustul (împreună cu CS I dr. Lucian Nastasă-Kovacs)*

CSI dr. Lucian Nastasă-Kovacs

- *Evreii din Banat și Transilvania în perioada 1919-2022. Interferențe culturale și universitare*
- *Partide politice la evrei*
- *Holocaustul (împreună cu CS I dr. Ottmar Trașcă)*

CSI dr. Veronica Turcuș:

- *Biserica Ortodoxă din Transilvania în perioada 1919-2022 Artă*
- *Învățământul Superior de Științe Umaniste și Științe Exacte din Transilvania în perioada 1919-1922*
- *Învățământul Superior de Artă din Transilvania în perioada 1919-1922*
- *Învățământul Superior Muzical din Transilvania în perioada 1919-1922*
- *Învățământul Superior Religios din Transilvania în perioada 1919-1922*

CSII dr. Attila Varga:

- *Antreprenoriatul transilvan în perioada 1919-1947: Modele antreprenoriale și impactul lor în comunitate*
- *Biserica Romano-Catolică din Transilvania în perioada 1919-2022) Biserica Reformată din Transilvania în perioada 1919-2022*
- *Biserica Unitariană din Transilvania în perioada 1919*
- *Instituții de cultură în Transilvania: Teatrul, Opera Română, Opera Maghiară în perioada 1920-2022*
- *Arhitectura și Urbanismul în Transilvania în perioada 1920-2022*
- *Hollywood-ul Transilvan: Cinematografele și industria de film în perioada 1913-1945. Transilvania International Film Festival (T.I.F.F.) – 2000-2020*
- *Învățământul Superior Agricol din Transilvania în perioada 1919-2022*
- *Învățământul Tehnic Superior din Transilvania în perioada 1919-2022*
- *Învățământul Medical Superior din Transilvania în perioada 1919-2022*
- *Învățământul Superior de Artă și Design în Transilvania 1925 – 2022 –.*
- *Francmasoneria din Transilvania și rolul ei în modernizarea societății (1919-1939)*
- *Știință și Tehnologie: Mințile scilpitoare ale IT-ului clujean și contribuția lor la dezvoltarea cercetării interdisciplinare din România (1957-1990)*

CSIII dr. Remus Mircea Birtz

- *Aspecte ale cadrului legislativ al unor Biserici românești din Transilvania. (Biserica Greco-Catolică, Bisericile Evanghelice - Neoprotestante). Intre adaptare, defensivă și fructificare (1919-1940)*
- *Persecuție și mărturie, zorii falsei libertăți religioase - aspecte ale cadrului legislativ al unor culte minoritare românești din Transilvania (1940-1948)*
- *Tipuri de persecuție ilustrate prin cadrul legislativ arbitrar al regimului comunist (1948-1989) în viața cultelor minoritare românești din Transilvania*
- *Libertatea religioasă - inerții legislative și a mentalului colectiv (1990-2006) pentru cultele minoritare românești din Transilvania*

CSIII dr. Corneliu Pintilescu

- *Politici față de naționalități și culte în Transilvania perioadei comuniste. Cazul germanilor - (CS III Dr. Corneliu Pintilescu)*
- *Cooptare, represiune și opoziție în Transilvania în perioada comunistă – (CSIII dr. Corneliu Pintilescu)*
- *Revoluția din 1989 în Transilvania – (CSIII dr. Corneliu Pintilescu)*

CSIII dr. Mara Mărginean

- *Politici și infrastructuri ale modernizării în Transilvania (1945-1989)*
- *Structuri sociale, migrație, mobilitate și habitat*

c) *Termen de realizare: 2021-2022* => 2021-2022 Redactarea contribuțiilor; 2022 Evaluarea contribuțiilor, a observațiilor critice formulate de editori și evaluatori; Integrarea observațiilor, sugestiilor, completărilor, etc, sugerate de editor și evaluatori, revizuirea contribuțiilor, redactarea introducerii, concluziilor, indicelor, etc.; Ultimele corecturi și publicarea volumului: 2023

d) *Stadiul actual al cunoașterii temei:* În cadrul istoriografiei române nu există în prezent o sinteză de istorie a Transilvaniei pentru perioada 1918-prezent. Din acest punct de vedere publicarea unei lucrări care să trateze și să analizeze istoria Transilvaniei în secolele XX-XXI sub toate aspectele sale (politic, economic, cultural, etc) este o necesitate.

e) *Scopul proiectului de cercetare-* Volumul își propune să ofere o imagine de ansamblu a istoriei Transilvaniei în cadrul statului român în perioada 1918-1922.

f) *Materiale și metode de cercetare* – volumul proiectat își propune o interpretare critică și analitică a informațiilor furnizate de documentele de arhivă (române și străine), colecțiile de documente. De asemenea, contribuțiile incluse în volum vor utiliza, pe lângă lucrările generale ori de specialitate, inclusiv colecțiile de periodice, literatura memorialistică, jurnale, etc.

g) *Rezultate scontate* – Dat fiind faptul că subiectul propus este practic inedit în cadrul istoriografiei, volumul își propune să ofere specialiștilor români și străini, dar și opiniei publice amatoare de istorie, o lucrare de sinteză, cuprinzătoare, care să ofere o imagine veridică cu privire la locul și rolul Transilvaniei în cadrul statului român după 1918 și până în prezent, cu informații inedite și interpretări analitice și pertinente. Volumul își propune, de asemenea, o mai bună ancorare a istoriei Transilvaniei în cadrul istoriografiei române și universale.

h) *Valorificarea rezultatelor cercetării:* Cercetarea va fi valorificată în cadrul unui volum, în care textele vor fi redactate de specialiști din țară și străinătate (istorici și nu numai). Valorificarea volumului se va face prin lansări de carte în țară și străinătate, în cadrul unor conferințe interne și internaționale, emisiuni de televiziune, etc.

i) *Colaborari în țară și străinătate* – Bibliotecile din România și străinătate, arhivele române și străine, deplasări interne și externe, schimburi interacademice

j) *Buget solicitat-*

- salarii pentru membrii sectorului de istorie universală și relații internaționale implicați în elaborarea sintezei
- cheltuieli deplasare în țară (București) și străinătate (Budapesta, Berlin, Londra, Viena, Washington, etc) .

Coordonator proiect:
CSI dr. Ottmar Trașcă

PROGRAM DE CERCETARE VI

A)Denumirea: **ROMÂNIA ȘI RELAȚIILE EURO-ATLANTICE POST-1989**

B)Coordonator: C. S. I Dr. Vasile Pușcaș

PROIECTUL DE CERCETARE VI/1

a)Denumirea: **România și relațiile cu Statele Unite ale Americii (1990-1994)**

b)*Termen de realizare:* 2021-2025. În anii 2021-2024 va fi realizată documentare bibliografică și arhivistică; în 2021 va fi cercetată istoriografia națională și internațională, va fi pregătită metodologia investigației; din 2022 se va efectua selecție și clasarea tematică și cronologică a documentelor în vederea pregătirii pentru tipar a unor tomuri conținând surse diplomatice/arhivistice; în 2023 va fi trimis spre publicare primul volum, activitate editorială care va continua în 2024; în 2025 se propune elaborarea și publicarea unui volum monografic despre relațiile româno-americane, în primii cinci ani după 1989. În întreaga perioadă a cercetării subiectului vor fi redactate și publicate studii și articole (cca. 50 p/anual) în reviste de specialitate și volume tematice.

d)*Stadiul actual al cunoașterii temei:* Tratarea subiectului enunțat, în România și Statele Unite ale Americii, a preocupat mai puțin istoriografia profesionistă și mai mult științele politice (ca analiză politică) și abordarea jurnalistică. O explicație ar fi impactul temei asupra derulării acțiunii politicii externe și internaționale a României post-1989, faptul că relațiile româno-americane au înregistrat un fenomen frapant de diferențiere și defazare, în comparație cu alte state din Europa Centrală și Răsăriteană. O atenție sporită dinspre politic și jurnalistic este explicată și prin importanța și amploarea rolului Statelor Unite ale Americii în procesele de tranziție post-comunistă a respectivelor state precum și în reconfigurarea sistemului internațional post-Războiul Rece. De aceea, cele câteva studii și volume care au tratat subiectul s-au bazat mai mult pe surse jurnalistice, memorialistice, documente publice ale unor instituții statale și private. Chiar propunătorul acestui proiect a fost autorul unora dintre aceste produse istoriografice, îndeosebi în anii 2000.

În ultimii 2-3 ani au început să apară referințe disparate despre anumite surse diplomatice (preponderant americane) vizând aspecte mai mult sau mai puțin relevante ale raporturilor bilaterale româno-americane de la începutul anilor '90. Ceea ce este un semnal că se apropie perioada declasificării unor documente diplomatice care ar putea aduce nu doar informații asupra unor "pete albe" din istoria epocii amintite, dar și necesare clarificări ale unor teme istoriografice de mare interes pentru istoria noastră. Motiv pentru care ne propunem a urmări atent deschiderea accesului la astfel de documente diplomatice, cuprinderea lor într-un corpus sistematic (pe cât posibil!), dar și o valorificare a lor istoriografică în câțve studii, iar apoi într-un volum monografic.

c)*Scopul proiectului:* Așa cum am enunțat și altădată, propunând acest proiect de cercetare intenționăm a restabili locul și importanța investigației istoriografice a istoriei contemporane și chiar ultracontemporane, având în vedere faptul că discursul "istoric" asupra diverselor teme ale acestei epoci a fost acaparat aproape exclusiv de analiza politică (nu întodeauna profesionistă, în țara noastră) și de exprimarea jurnalistică (mai degrabă știrist-senzaționalistă decât rațională și informativă). În altă ordine de idei, cred că este vremea să fie lămurite câteva stereotipii de interpretare politică-politicianistă a multor aspecte direct sau indirect conectate subiectului enunțat. Demers pe care doar o cercetare a documentelor diplomatice ar putea să-l credibilizeze.

d)*Materiale și metode de cercetare:* Așa cum am precizat, intenționăm să ne concentrăm atenția prioritar asupra unor surse diplomatice românești și americane care vor fi disponibil/e/izate

în prima parte a acestui deceniu. Desigur, aceste izvoare vor fi corelate cu cele jurnalistice, memorialistice, dar și cu ceea ce a produs literatura socio-politică despre acest subiect, în cele trei decenii după 1989. Dorim și să realizăm interviuri cu participanți la procesul decizional al politicii externe românești și americane, precum și cu personaje implicate în acțiunile diplomatice bilaterale. Dar, mai presus de orice, vrem să realizăm o expunere documentară-verificată și validată de metoda critică-a acestui subiect deosebit de semnificativ pentru cei cinci ani avuți în vedere de cercetare, dar și pentru evoluția ulterioară a istoriei raporturilor bilaterale româno-americane.

e)*Rezultate scontate și valorificare*: Scopul nostru va fi atins doar dacă istoriografiei i se va da posibilitatea să cerceteze cât mai multe planuri ale temei, ceea ce este realizabil prin punerea la dispoziție a unor instrumente de cercetare serioase și abordarea ei de cât mai mulți istorici profesioniști. De aceea propuneam să realizăm câteva volume sistematice cu documente diplomatice, dimpreună cu un număr de studii și analize istoriografice care, în finalul perioadei de cercetare, să permită elaborarea unei lucrări monografice.

f)*Colaborări în țară și străinătate*: În vederea efectuării cercetării propuse, vor fi necesare în primul rând colaborări cu arhivele diplomatice interne și cu cele americane, în măsura în care accesibilitatea la documentele trebuitoare va fi deschisă. Sper ca Internetul și căile electronice de comunicare să funcționeze cât mai mult, pentru a nu fi necesare deplasări dese și intense la București și Washington, D. C. Deasemenea, mizăm pe funcționarea schimburilor interbibliotecare și interarhivistice româno-americane. Avem în vedere și colaborarea cu câteva centre epistemice americane (ex. Atlantic Council, CSSI etc) și europene (îndeosebi britanice, germane și franceze). Nu în ultimul rând, ne bazăm pe potențialul cooperant cu câțiva colegi istorici și arhiviști din SUA și România.

g)*Bugetarea proiectului*: salariu C. S. I și, eventual, salariu asistent de cercetare-de la Academia Română; posibile finanțări guvernamentale pentru programe de cercetare, îndeosebi de la Ministerul Afacerilor Externe; probabile accesări de granturi de la organizații americane (ex. Fulbright etc.).

Coordonator proiect:
C. S. I dr. Vasile Pușcaș